Dudok Architectuur Centrum

Jaarverslag 2018 - Verantwoording basissubsidie gemeente Hilversum 2018

Voorwoord van het bestuur

"De missie van het DAC is het vergroten van de publieke belangstelling en waardering voor architectuur, stedenbouw en ruimtelijk erfgoed en de maatschappelijk-culturele betekenis daarvan. (…) Speerpunt voor 2018 is daarom verdere investering in vitale coalities: wensen en behoeften van de omgeving en partners leren kennen en samenwerkingsverbanden aangaan", schreven wij in het verslag over 2017. Toen was het nog onzeker of we een directeur konden aanstellen om het DAC tot een professioneel architectuurcentrum uit te bouwen. Met Indira van 't Klooster die in februari 2018 als directeur werd aangesteld, is deze stap gezet. Uit het jaarverslag 2018 dat hier voor u ligt, blijkt met hoeveel verve, kennis en plezier zij haar taak heeft opgepakt, samen met Philippine Mochel als operationeel manager en talloze uiterst betrokken vrijwillige medewerkers. Het begon met de reorganisatie van de tentoonstellingsruimte. Terecht werden Dudoks meubels onderdeel van het overzicht van zijn oeuvre. Door deze verplaatsing, kwam ruimte vrij om tentoonstellingen te maken over actuele ruimtelijke vraagstukken. Ze gaven inzicht en zetten aan tot denken: over onze relatie met het landschap bijvoorbeeld, over de zorg die Zonnestraal bood, en over hoe verlichting een bijdrage kan leveren aan een fijn leefklimaat. De door het bestuur geformuleerde beleidspijlers 'ontdekken' (Dudok doen), 'debat' (Dudok Debat) en 'kennis' (Dudok Data) bepaalden alle activiteiten van het DAC in 2018, van de Dag van de Architectuur tot de Lichtrondleidingen in de Kersttijd. Ze trokken weer veel belangstellenden. Wezenlijk nieuw in 2018 was het betrekken van kunstenaars, ontwerpers en vormgevingsstudenten. Deze creatieve, vaak jonge mensen maakten zichtbaar dat erfgoed een werkwoord is, en dat wie betekenissen en waarden wil beschermen, wegen moet vinden om deze door te geven en te ontwikkelen, zodat ze een blijvende inspiratiebron kunnen zijn! Eric Borreas deed dat met het sprookje van de Draak tijdens de Open Monumentendag net zo goed als Nienke Koster met de verwerking van haar afgietsels van het raadhuis en de HKU-studenten met hun projecten. Dudoks architectonische en stedenbouwkundige nalatenschap blijkt onverminderd springlevend en vraagt om voortdurend toekomstperspectief. Het DAC blijft zich daarvoor inzetten en lokaal, regionaal en landelijk aankaarten wat ons allen aangaat: in welke omgeving willen wij leven, hoe stimuleren we de ruimtelijke kwaliteit van straks en hoe dragen wij bij aan het erfgoed van morgen?

Dudok Architectuur Centrum

0) Inleiding

Het Dudok Architectuur Centrum (DAC) is in huidige vorm sinds 2016 actief als kenniscentrum op het gebied van erfgoed, architectuur, landschap en stadsontwikkeling en heeft zich sindsdien een heldere positie in het Hilversumse cultuuraanbod verworven. Vertrekkende vanuit het gedachtengoed van W.M. Dudok verzorgt het architectuurcentrum **rondleidingen** door het Raadhuis en de Bloemenbuurt, beide ontwerpen van Dudok. Daarnaast verzorgen we ook **excursies** langs andere architectuur die Hilversum uniek maakt. In **Stadsgesprekken** praten we met een brede groep van belangstellenden, betrokkenen en deskundigen over actuele onderwerpen. In **grote publieksmanifestaties** zoals de Dag van de Architectuur en Open Monumentendag brengen we de waarde van cultureel erfgoed en recente architectuur onder de aandacht van een brede groep belangstellenden. Sinds 2018 ontwikkelt ook **programma's op maat** die bijdragen aan de profilering van Hilversum als architectuur- en omroepstad. Tot slot ontwikkelen we samen met basisscholen **educatieve programma's**, met name rondom het Raadhuis.

Veel van deze programma's zouden niet kunnen bestaan zonder de steun van de gemeente. Met veel plezier sturen we u daarom in de vorm van een jaarverslag een overzicht van al onze activiteiten in 2018. Het gaat daarbij om de volgende projecten:

Betreft de volgende subsidie beschikkingen:

Zaaknummer	Subsidie	Bedrag
409764 en 446693	Jaarsubsidie voor o.a. vaste kosten ontwikkeling en uitvoering van de programmalijnen, organisatie open monumentendag en huisvestingskosten.	€ 189.000,-
444546	Uitvoering haalbaarheidsonderzoek realisatie Dudokmonument. Deze subsidie is reeds vastgesteld dus alleen een vermelding volstaat.	€ 4.950,-
446605	Aanvulling beveiligingskosten. Verantwoording in jaarsubsidie verwerken.	€ 26.116,-
	Totaal	€ 220.066,-

	Vraagstelling	Antwoord
1.	Welke doelgroepen zijn met de activiteit bereikt?	Uiteenlopend van bewoners van de stad tot architectuurstudenten en architecten uit binnen en buitenland. Door rondleidingen door het Raadhuis ook in de avond aan te bieden (Zonsondergangrondleidingen), door activiteiten voor diverse doelgroepen te programmeren tijdens de Open Monumenten Dag (bijv. sprookjesvertelling voor kinderen bij toren Wolfsdreuvik) en door een speciale kindertoer op Tweede Kerstdag hebben we dit jaar ook nieuwe doelgroepen aangeboord, met name gezinnen met kinderen.
2.	Aan welke waarden hebben de activiteit een bijdrage geleverd?	Culturele waarden

3.	Op basis van welke indicatoren is dit gemeten?	Deelnemers aan onze activiteiten melden zich aan. Statistieken van de website en Facebook geven een goed beeld van het bereik van onze activiteiten. Feedback rkijen we via reacties in het gastenboek, via enquêteformulieren en via e-mails.
4.	Hoe is invulling gegeven aan voorgestelde wederkerigheid?	• Bijdrage aan Verkiezingsdebat in Santbergen over politieke ambities in de Spoorzone • Bijdrage aan Dudok Festival in de vorm van gratis gidsen voor de rondleidingen tussen de verschillende theatervoorstellingen • Grensverleggers manifestatie met wethouder Jan Kastje ism MRA • Lezingen en bijdragen aan andere bijeenkomsten, oa in De Unie, bij RCE, Albertus Perk, overdracht Zonnestraal door Alliantie etc • Bruiklenen Dudok mobilia aan Museum Flehite in Amersfoort • Samenwerking met MBO en HBO, zoals HvA, XR Lab en HKU • Adviestraject Dudok Monument • Jurering plannen van scholieren voor een nieuw paviljoen in het Pinetum • inhoudelijke advisering t.b.v. bewonersinitiatief tentoonstelling Robert Magnee, Palace Résidence

1) Algemene doelstellingen DAC

Het DAC heeft, vertrekkende vanuit het unieke erfgoed, het landschap en de architectuur in Hilversum een gevarieerd programma opgezet dat verschillende doelgroepen, in verschillende intensiteiten en op verschillende schaalniveaus bedient. Het doel is in de eerste plaats om bewoners, ondernemers, politici, beleidsmakers, ontwerpers, en alle anderen die een relatie hebben met Hilversum kennis te laten maken met het rijke erfgoed, en hen te betrekken bij het architectuurdebat rondom het versterken van Hilversum als woon- en werkstad. Daarnaast om een breder publiek kennis te laten maken met Hilversum als architectuur en mediastad. In de uitvoering van dat programma zoeken we zoveel mogelijk samenwerking met zoveel mogelijk culturele collega-instellingen en andere organisaties in de regio.

De programma's van het DAC spelen zich af op meerdere schaalniveaus en voor verschillende doelgroepen. Dat doen we vanuit onze statutaire missie, waarbij de stichting zich ten doel stelt om:

1. Bij een breed publiek de aandacht te vestigen op het belang en de betekenis van de architectuur en stedenbouw van architect Dudok en ander ruimtelijk erfgoed in Hilversum, evenals draagvlak te creëren voor en nieuwe ideeën te stimuleren met betrekking tot het behoud en de ontwikkeling van ruimtelijk erfgoed
2. Hilversum regionaal, landelijk en internationaal bekendheid te geven als stad van cultureel ruimtelijk erfgoed (monumenten, beschermde gezichten/stedenbouw) en architectuur, zowel bij een breed publiek als bij het vakpubliek
3. Het maatschappelijk draagvlak voor ruimtelijke en architectonische kwaliteit te vergroten, de (creatieve) betrokkenheid bij de ontwikkelingen in de stad te stimuleren en de omgang met ruimtelijke cultureel erfgoed te zien in het licht van cultuur maken, dit alles met het oogmerk voort te bouwen op de betekenis van Dudoks gedachtengoed voor heden en toekomst.
4. Een onafhankelijk podium en platform te bieden voor (inter)nationale en lokale ontwikkelingen op het gebied van architectuur, stedenbouw en ruimtelijk cultureel erfgoed

2) Interne ontwikkelingen

Sinds februari 2018 heeft het DAC een directeur die is aangetrokken om de organisatie te professionaliseren, het programma inhoudelijk te verbreden en te verdiepen, en om een meer gebalanceerde, onderliggende financiering tot stand te brengen. De stichting heeft nu 1,2 fte in dienst, in de personen van de directeur (0,6 fte) en een operationeel manager (0,6 fte). 16 freelance gidsen en 10 publieksbegeleiders ondersteunen de organisatie. Daarnaast wordt op projectbasis externe expertise ingehuurd voor de coördinatie van specifieke programma's. Met personeel, freelancers en vrijwilligers wordt sinds 2018 twee jaarlijks vergaderd over mogelijke interne verbeteringen. Tot op heden heeft dat onder andere geresulteerd in een update van hoe te handelen bij calamiteiten en het veiliger maken van de torenbeklimming, en kennisuitwisseling met organisaties die vergelijkbaar zijn met het DAC (Museum Flehite, Rietveld-Schröderhuis). Er wordt gewerkt aan een rechtspositieregeling/huishoudelijk reglement dat de rechten en plichten regelt van alle betrokkenen bij het DAC.

Het bestuur (zie achterin de actuele samenstelling) heeft de afgelopen twee jaar als een actief bestuur zorg gedragen voor de organisatie van diverse programma's. Sinds de aanstelling van de directeur is het bestuur meer op afstand gaan functioneren.

Ook op praktisch niveau is in 2018 een aantal zaken veranderd. Zo is er nu een formele overeenkomst met de gemeente waarin zaken zoals huur en beveiligingskosten geregeld zijn. De stichting maakt niet langer gebruik van het open internet voor gasten, maar heeft een eigen beveiligde internetverbinding. Sinds er in 2018 dagelijkse bezetting op kantoor is, is ook zorg gedragen voor een goede akoestiek, een intern ict-netwerk (incl rooster-, kalender- en mailsysteem), een nieuw kassasysteem, cashless betalen en enkele verbeteringen op het huishoudelijke vlak (een vaatwasmachine bijvoorbeeld). Conform veranderende AVG-wetgeving zijn opslag van persoonlijke gegevens en vermelding op de website aangepast. Er is een kantoorhoek ingericht met de voormalige (gele) educatietafel die conform ARBO-wetgeving is opgehoogd en van goede kantoorstoelen voorzien. De ontvangstruimte kan nu beter fungeren in een dubbelrol: ontvangst van bezoekers aan de expo en de rondleiding door het Raadhuis, en lezingenzaal (50 Gispenstoelen van zolder, een vaste beameropstelling en goede akoestiek). De 'meubelruimte' tot slot is verplaatst naar de vaste opstelling in de gang, om plaats te maken voor een tentoonstellingsruimte met minimaal drie tentoonstellingen per jaar.

Nieuwe ontwikkelingen in de tentoonstellingsruimten

Dudok Architectuur Centrum

3) Alle programma's in 2018, chronologisch/gethematiseerd

Rondleidingen door het Raadhuis in cijfers

Dudok Architectuur Centrum	2018												
	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	oktober	november	december	totaal
Totaal DAC reguliere rondl. en expo	204	142	202	149	175	277	107	119	580	220	532	303	3010
Rondleidingen op maat	175	253	332	309	189	249	191	6	276	95	274	152	2501
Totaal DAC	**379**	**395**	**534**	**458**	**364**	**526**	**298**	**125**	**856**	**315**	**806**	**455**	**5511**

Een greep uit bijzondere rondleidingen/doelgroepen

- Rondleiding 60 gemeenteraadsleden tijdens Nationaal gemeenteraadsdebat
- Presentaties en tour door expositieruimte tijdens avond voor nieuwe inwoners (300x)
- "Het licht van Dudok"- rondleidingen, 2x in januari, 4x in december – totaal 221 deelnemers
- Rondleiding andere locaties, bv. Snelliusschool
- Diverse excursies per bus of combinatie bustour en rondleiding Raadhuis
- Combinatierondleidingen met Zonnestraal
- 6 groepen van Vluchtelingenwerk Gooi en Vecht
- Presentaties bv. voor Bomencentrum, De Unie, Dudokfestival
- Samenwerking met Bibliotheek o.a. FABLAB (Nassauschool): 27 leerlingen
- Nederlandse scholen (diverse basisscholen, roc, hva, tu): 345 leerlingen
- Buitenlandse universiteiten (bv. uit Zweden, Belgie, Frankrijk, Tsjechie): 288 studenten

Daarnaast organiseerden we het hele jaar wandelingen, onder andere in de Bloemenbuurt, Omroepvilla's en De Spoorzone.

Het bereik van onze programma's is gestegen ten opzicht van 2017. We hadden 10% meer deelnemers aan de rondleiding door het Raadhuis, de website werd vaker bezocht en het aantal volgers op Facebook is verdubbeld.

Website in cijfers

2018	Bezoeken	Bezoekers
april	1576	1231
mei	2171	1637
jun	1906	1498
jul	1339	1060
aug	1449	1193
sep	2657	2022
okt	2412	1772
nov	2172	1647
dec	1968	1508

Bezoekers aan de website tussen maart 2018 en maart 2019, met een piek rond Open Monumenten Dag met 2657 bezoekers.

Facebook:

Het aantal volgers is met 150% toegenomen ten opzichte van 2017. Het gemiddelde bereik is 1000 mensen per bericht. Uitschieters in het laatste kwartaal bijvoorbeeld op:

21 september: 2851 (programma OMD)
22 september: 1018 (programma OMD)
23 oktober: 1910 (tentoonstelling *Hilversum Verlicht*)
29 oktober: 4090 (bericht 1) Oproep Gooi- en Eemlander, *Dudok in Huis*
29 oktober: 4891 (bericht 2) Historische tijdbalk Hilversum Verlicht
5 november: 1749
20 november: 2395 (bekendmaking winnaar *Hilversum Verlicht*)
29 november: 1243 (aankondiging Nynke en Stadsgesprek)
9 december: 1632 (Nynke maakt rubberafgietsels van het Raadhuis & Stadsgesprek Verduurzaming Raadhuis)

Projecten 2018: stadsgesprekken

1) **Aanspooring tot de ideale stad – sketch-off en verkiezingsdebat**

Op 17 en 18 maart 2018 bogen twee teams van studenten van de TU Delft en de TU Eindhoven zich over het gebied in een 24-uurs Sketch-Off. Met de gemeenteraadsverkiezingen in het vooruitzicht organiseerde het Dudok Architectuur Centrum (DAC) rondom het ontwerpatelier een stadsgesprek onder de noemer 'Aanspooring tot de ideale stad'. De Spoorzone is immers een schakel naar de rest van de stad. Negen van de tien politieke partijen namen hieraan deel (alleen de ChristenUnie liet verstek gaan omdat het gesprek op een zondag plaats vond). Een inwonersjury beoordeelde de plannen vanuit het perspectief van omwonenden. Hieraan namen Ina Reijn, Martin Triebels en Jochem Sluitman plaats. Een vakjury bestaande uit **Jeroen van Schooten (Team V, voorzitter), Charlotte ten Dijke (TANGRAM Architekten)** en **Lars Mosman (DubbeL-L)** reflecteerde op de ruimtelijke en conceptuele kwaliteiten van beide plannen.

Aanwezig: circa 80 mensen
Partners: GroenLinks, D66, VVD, Frank Roodbeen, Kastanje, Stadsfonds, TU Delft, TU Eindhoven

Inventarisatie politieke visies op de Spoorzone

Dudok Architectuur Centrum

	VVD	D66	CDA	GL	HvH	LH	SP	PVDA	H1
Hsum = …stad?	Groene stad	Groene stad	Inclusieve stad	Media tuinstad	Woon-werkstad	Groene woonwerkstad	Inclusieve stad	Verdichtte woon-werkstad	Groene woonwerkstad
Grootste probleem Spoorzone?	Conflicteren-de functies /sa-menhang	Barrière leefbaarheid /maatvoering	verbinding	Leefbaar-heid verromme-ling	Tweedeling/maatvoering	spoor	Twee-deling	Verloedering/tweedeling	Teveel bedrijven/ gebrek aan groen
Hoe bewoners betrekken?	Vertrouwen in regie gemeente/ participatie pilot	Bewo-ners en bedrij-ven betrekken	Conti-nue partici-patie	Mee-ontwerpen	Maatwerk per wijk/gelijkwaardige positie	Meedenken vanaf 1e moment	Regie bij inwo-ners	Zelfbeschikking	Info vooraf ophalen
Eerste stap?	Inventa-riseren partijen en visies	Stakeholders inventariseren en bijeen brengen	Idee-vorming	Probleem erkennen/draagvlak zoeken	Rustig opstarten met stakeholders	Visie bepalen	Met alle stakeholders proces bepalen	Dialoog starten/draag-vlak creëren	Bewoners en bedrijven samen brengen

Historie in de Spoorzone

Wonen in de Spoorzone

Visies van TU Eindhoven en TU Delft

Studenten leggen de laatste hand na 23 uur non-stop ontwerpen

2) Radical Ruralities – 100 jaar utopisch gedachtegoed in Hilversum

Met een volgeboekt mini-symposium op 1 juni jl. werd het weekend van de Dag van de Architectuur geopend. Historica **Maria Boersen** belichtte twee Gooise leefgemeenschappen – Frederik van Eeden in Walden en de anarcho-christenen in Blaricum – waarin intensief werd gezocht naar manieren bij te dragen aan een betere maatschappij. Het doel was om zelfvoorzienend te zijn, standsverschillen af te schaffen en een rijker leven te leiden. Beide gemeenschappen hadden grote moeite om hun idealen in de praktijk te brengen, maar de jaren waarin hun communes bestonden, vormen wel het begin van 100 jaar Utopisch denken in het Gooi. Landschapsarchitect **Paul Roncken** keek juist naar de toekomst: wat is er nodig om de idealen van nu (duurzaamheid, circulariteit, transities op het gebied van klimaat, voedsel en energie) vorm te geven? Zijn stelling is dat de ingrijpende veranderingen die dat zal opleveren in het landschap alleen kunnen worden geaccepteerd indien ontwerpers nieuwe vormen aan 'het sublieme' weten te geven en als de gebruikers van dat landschap andere manieren zullen aanleren om die nieuwe landschappen te (gaan) waarderen. Een manier om dat te doen, is te leren van de lessen van het verleden.

Aanwezig: circa 80 mensen
Partners: Albertus Perk, TALPA, Wageningen University

3) Hilversum Verlicht

Op donderdag 1 november lichtten **Forces for Architecture**, **Studio Tijdmakers/Fosfor Design** en **Studio Arjen van der Cruijsen** hun concept voor feestverlichting in het centrum van Hilversum toe tijdens het stadsgesprek "Hilversum Verlicht". Daar gingen we ook dieper in op de geschiedenis van de feestverlichting in de binnenstad, nieuwe technieken op het gebied van straatverlichting en hoe het begrip "Mediastad" hierin vorm zou kunnen krijgen. De beoordelingscommissie besliste mede op basis van deze bijeenkomst Tijdmakers als uiteindelijke winnaar.

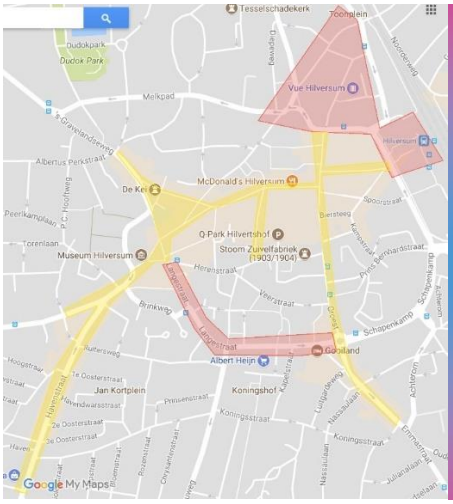

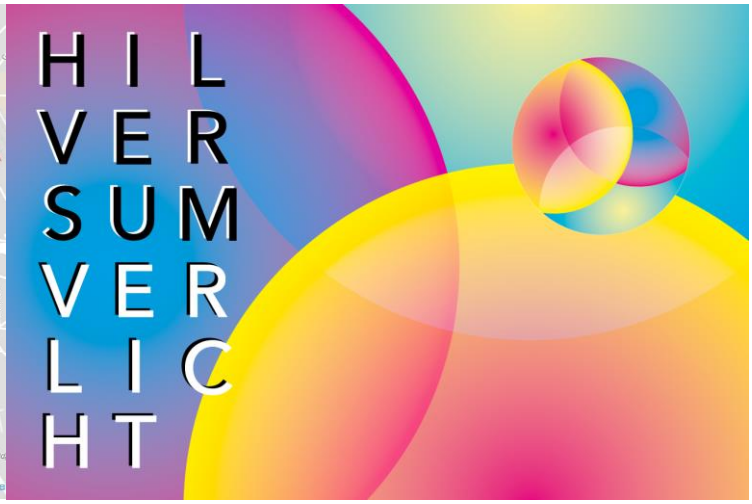

Aantal bezoekers: 60
Partners: Unbranded, Centrum Hilversum, Benthem Crouwel, Jolan van der Wiel, Tijdmakers, Arjen van der Cruijsen, XPEX, Voorhoeve, Museum Hilversum, Hilversum Citymarketing

4) Verduurzaming Raadhuis

Op 4 december organiseerde het Dudok Architectuur Centrum een stadsgesprek over hoe het Raadhuis als monument en Gesamtkunstwerk kan worden verduurzaamd en hoe het Raadhuis tot inspiratie kan dienen voor een de beleidsagenda met betrekking tot Monumentenbeleid. Het stadsgesprek was bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in hoe modernisering van monumenten en erfgoedwaarde samen gaan. De avond begon met een toelichting van **Nynke Koster** op haar eigen werk en haar nieuwe project: het Raadhuis in Hilversum. Het Dudok Architectuur Centrum (DAC) gaf haar deze opdracht als startschot voor een discussie over de toekomst(bestendigheid) van het Raadhuis.

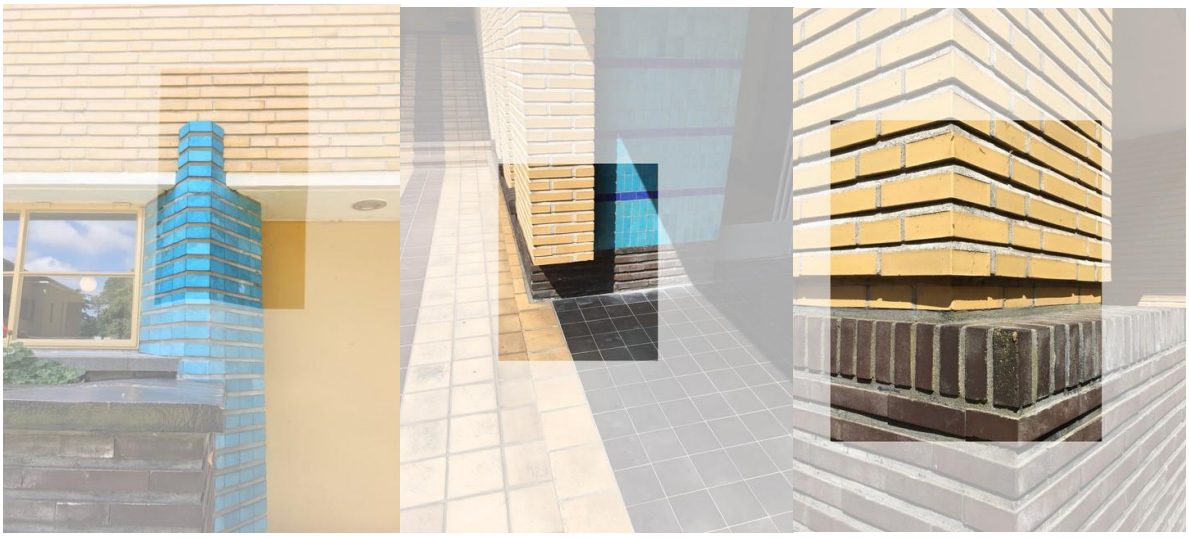

Geveldelen van het Raadhuis die zijn 'afgegoten" door Nynke Koster

Nynke aan het werk tot in de late avonduren

Veel belangstelling voor en nieuwsgierigheid naar het werk van Nynke Koster

Vervolgens presenteerde Friederike Hensch het *Visiedocument Raadhuis Hilversum. Een toekomstbestendig Gesamtkunstwerk*. Hoe kan het Raadhuis worden verduurzaamd en toch zijn monumentale kwaliteit behouden? Op advies van Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) en de Commissie Welstand en Monumenten Hilversum (CWM) is een visiedocument opgesteld dat duurzaamheidsambities, monumentale waarden én gebruikerswaarden van het Raadhuis met elkaar in balans brengt. Het visiedocument biedt een integrale aanpak waarbij gebruik is gemaakt van de DuMo-methode (Duurzame Monumenten). **Kamiel Jansen** (Duurzame Monumentenzorg NIBE toonde voorbeelden van mogelijkheden voor verduurzaming van monumenten (DuMo) elders in Nederland. Deze methode is speciaal voor monumenten ontwikkeld en gaat uit van een afweging tussen duurzaamheidsmaatregelen enerzijds en behoud van monumentwaarde anderzijds. **Jan Kastje** (wethouder Duurzaamheid en Monumenten) sprak over de ambities van het College ten aanzien van het verduurzamen van monumenten en andere gebouwen in de gemeente. Vervolgens discussieerde een panel van deskundigen over de vraag: hoe komen we vanuit het verduurzamen van het Raadhuis tot een duurzaam Monumentenbeleid in de hele gemeente? Gesprek met **Jan Kastje**, **Hilde van Meeteren** (RCE), **Irmgard van Koningsbruggen** (voorzitter DAC, lid CWM) en mensen in de zaal, o.l.v. **Indira van 't Klooster**. Gebruikerspanel': **Peter Veenendaal** (Dudok-kenner en journalist), **Harro Zanting** (directeur Dudok Wonen), **Lando van Wee** (AT Scholen).

Aantal bezoekers: afgieten – circa 50, stadsgesprek: circa 65
Partners: gemeente Hilversum, NIBE, Rijksdienst Cultureel Erfgoed

<u>Projecten 2018: tentoonstellingen</u>

5) **Radical Futures, 11.06.2018 – 02.09.2018**

De tentoonstelling 'Radical Futures – de mens en zijn Utopie' belichtte in bredere zin de relatie tussen mens en landschap. Deze tentoonstelling, met werken van **Marjan Teeuwen, Rob Voerman, Carlijn Kingma, Rik Smits, Jean Bernard Koeman, Krijn de Koning, Robbie Cornelissen, Nynke Koster** en **Stefan Yordanov** werd in bijzijn van vele kunstenaars geopend en was van 11 juni tot en met 2 september 2018 te zien. Curator: **Imke Ruigrok**

Radical Futures – 1 juni t/m 7 oktober 2018

6) A Story of Hope, 13.09.2018 – 07.10.2018

Van 13 september t/m 7 oktober was in het Dudok Architectuur Centrum de tentoonstelling *A Story of Hope* van KNCV Tuberculosefonds te zien. De tentoonstelling geeft een inkijk in de gevolgen van de ziekte Tuberculose waaraan nog steeds wereldwijd 1,7 miljoen mensen per jaar sterven en belicht de historische rol van het Hilversumse sanatorium in de bestrijding van de ziekte. In de geschiedenis van TBC-bestrijding in Nederland neemt Zonnestraal eveneens een prominente plek in, mede door de toen al innovatieve medische aanpak. In de beginjaren waren er nog geen medicijnen tegen TBC en waren rust, ruimte en frisse lucht de belangrijkste remedie. *Dankzij een waterdicht systeem met een snelle opsporing en effectieve behandeling is de ziekte nu veel beter te bestrijden en te genezen.* KNCV Tuberculosefonds speelt al 115 jaar een leidende rol in de strijd tegen de meest dodelijke infectieziekte ter wereld. De organisatie geldt als hét internationale expertisecentrum op het gebied van TBC-bestrijding en voorlichting. In nauwe samenwerking met lokale gezondheidsorganisaties zet het wereldwijd succesvolle bestrijdingsprogramma's op.

A Story of Hope: 4 oktober tot en met 11 oktober 2018

7) Hilversum Verlicht, 18.10.2018 – 14.01.2019

Op 18 oktober 2018 opende wethouder **Wimar Jaeger** de tentoonstelling 'Hilversum Verlicht'. In deze expositie tonen de drie finalisten van de Open Oproep "Hilversum Verlicht" hun ideeën voor de feestverlichting voor het centrum van Hilversum. Hun ontwerpen worden getoond in de context van de geschiedenis van feestverlichting in Hilversum van 1843 tot nu. Daaruit blijkt dat de initiatieven voor verlichting en versiering vaker werden geïnitieerd door particulieren. Voordat de gemeente de straatverlichting regelde, deed een ondernemer dat. Bij de feestelijke versiering van de stad nam de middenstand het voortouw met welkomsbogen en sierlantaarns. Maar het was de gemeente die in 1953 de manifestatie 'Hilversum Ontvangt' initieerde. Ter promotie van Hilversum als moderne tuinstad ontving het dorp meer dan 750.000 bezoekers die zich vermaakten in verlichte parken, met muziek en een soort rollende keukens 'avant la letttre.'

Aantal bezoekers: circa 1500
Partners: Centrum Hilversum, Unbranded, Streek Archief Gooi en Vechtstreek, Nora Bosscher (Collectie Hilversum), Berry van der Hoven, Nina Svenson (junior-curator), Ferry de Kwaadsteniet (Gemeente Hilversum).

Hilversum Verlicht, 18 oktober 2018 tot en met 14 januari 2019

<u>Projecten 2018: Manifestaties</u>

8) Dag van de Architectuur: Utopia, Utopia, dichterbij dan je denkt

Van 1 – 3 juni 2018 vindt de Dag van de Architectuur plaats, bestemd voor iedereen met interesse in architectuur en stedenbouw. Deze dag, waarbij iedere stad of regio een eigen programma aanbiedt, trekt sinds 1986 landelijk een groot aantal bezoekers. Het Dudok Architectuur Centrum verzorgde een divers programma met een mini-symposium, lezingen, openstellingen en wandelingen in en rond Hilversum.

Op zaterdag 2 juni programmeerde het DAC, behalve de al eerder genoemde tentoonstelling en stadsgesprek, (goedbezochte) lezingen en excursies geprogrammeerd naar de utopia's van heden en verleden: de **Bloemenbuurt** van Dudok (inclusief het **Badhuis** dat onlangs werd aangekocht en omgebouwd wordt tot twee woonhuizen), het GAK-gebouw van **Onno Greiner** (dat getuigt van een Utopia waarin Hilversum een grote stad zou worden), het **Melkmeisje van Rene van Zuuk** (2018) en de **Almansweide** bij Anna's Hoeve (een collectieve, duurzaam gebouwde woonwijk).

Van Frederik van Eeden tot René van Zuuk – 100 jaar Utopisch denken in het Gooi

HKU studenten zoeken inspiratie in het GAK-gebouw

In het DAC zelf was een expositie te zien van studenten van de HKU die aan de hand van het GAK-gebouw inspiratie zochten voor een nieuw Utopia. Immers, zelfs als idealen veranderen of verdwijnen, kunnen we leren van de ideeën over een toekomstige samenleving. Zo ontstonden zeven kunstwerken die de architect van het gebouw dat in de plaats komt van het GAK tot inspiratie kunnen dienen.

Aantal bezoekers: circa 250
Partners: HKU, MOOST, Gooise Volksuniversiteit

9) Open Monumentendag: In Europa

Zaterdag 8 en zondag 9 september vond in Hilversum de 32e editie van de Open Monumentendag plaats. Zo'n 6800 bezoekers, ruim 300 meer dan vorig jaar, genoten van 32 opengestelde monumenten rond het thema 'In Europa'. **Jan Kastje**, wethouder Monumenten, verzorgde samen met **Irmgard van Koningsbruggen**, voorzitter Dudok Architectuur Centrum (DAC) de opening van de Open Monumentendag, ondersteund door de klanken van het carillon van de Raadhuistoren. Hier werd de tune van de wereldomroep 'Merck toch hoe Sterck' live gespeeld. Ook dit jaar trokken gebouwen die normaal niet toegankelijk zijn, veel belangstelling. Zo waren er op zaterdagochtend ruim 100 mensen voor de eerste rondleiding sinds 12 jaar in de Blaskowitz bunker. In de voormalige NCRV studio toonde Sonos Europe hoe een monument is getransformeerd tot een prachtig kantoorgebouw. Bezoekers waren ook welkom in de kelder van United en bij Villa Henriëtte, bij Landgoed Zonnestraal dat haar 90-jarig jubileum vierde, en bij het MCO in samenwerking met Globe en de Provincie Noord Holland. Sociëteit De Unie stelde zijn unieke kegelbaan open en ook het labyrint van Casella bij de Stad Gods was toegankelijk. Ruim 600 (vooral jonge) mensen bezochten de toren Wolfsdreuvik midden in het Smithuyserbos. Zij werden door verhalenverteller **Eric Borrias** meegenomen in de vertelling van een lokale variant van het sprookje 'Hans en de Draak'. De Aula aan de Bosdrift was omgebouwd tot een galerie, waar in samenwerking met Art Hilversum een prachtige expositie was ingericht. Aan de Mussenstraat vond de Art Expo plaats bij Fabrique Ludique.

Aantal bezoekers: 6800
Partners: gemeente Hilversum, Hilversum Pas OP, Albertus Perk, vele monumenteneigenaren.
Organisatie: Luuc Jonker en Irmgard van Koningsbruggen

Opening in de Unie, unieke openstelling Blaskowitz bunker en verhalen in Wolfsdreuvik

<u>Diverse projecten:</u>

10) Dudok Monument

Het DAC gaf in februari 2018 opdracht aan bureau FoxRenard uit Amsterdam om onderzoek te verrichten naar de financiële haalbaarheid door fondsenwerving ten behoeve van de realisatie van het ontwerp ‘een zuil voor Dudok’ van **Lucas Lenglet**. Dit ontwerp was, volgens vakjury en publiek, winnaar van de prijsvraag uit het Dudokjaar 2016. Het onderzoek werd uitgevoerd door **Merijn Vos**. Zijn (negatieve) conclusies volgden in juni 2018, werden besproken en aan de gemeente (wethouder Cultuur) kenbaar gemaakt.

11) Albertus Perk

Naar aanleiding van de toespraak door de voorzitter van het DAC bij de opening van de Open Monumenten Dag 2017 met het thema *Boeren, Burgers, Buitenlui* vroeg Albertus Perk haar het thema uit te werken voor een lezing voor leden van deze historische vereniging. Deze vond op 27 maart plaats.

Aantal deelnemers: 80 mensen
Partners: Albertus Perk

12) Prijsvraag Hilversum Verlicht

Stichting Centrum Hilversum wil, in samenwerking met Ondernemersvereniging HavenVaart en Ondernemersvereniging Gijsbrecht, een nieuw feestverlichtingsconcept te realiseren. De stichting benaderde het DAC om een prijsvraagprocedure op te zetten die jonge, innovatieve ontwerpers zou uitdagen om in aansluiting bij het karakter van Hilversum als Mediastad een visie op de opgave te formuleren. De uitschrijver daagde ontwerpers daarbij uit om bewegend beeld, geluid en licht in hun idee te betrekken. Het DAC stelde de jury samen en begeleidde het proces. In oktober 2018 opende een tentoonstelling met de drie finalisten. In november werd een stadsgesprek georganiseerd om de projecten onder een breder publiek te verspreiden. Eind november koos de jury Tijdmakers als winnaar, met wie sindsdien het ontwerp verder wordt uitgewerkt. Het uiteindelijke ontwerp draagt bij aan de herkenbaarheid van Hilversum Mediastad; is het hele jaar door te gebruiken, onder andere bij andere feestelijke evenementen zoals de Nike City Run en Hilversum Alive; en maakt de geschiedenis, architectuur en stedenbouw van Hilversum zichtbaar.

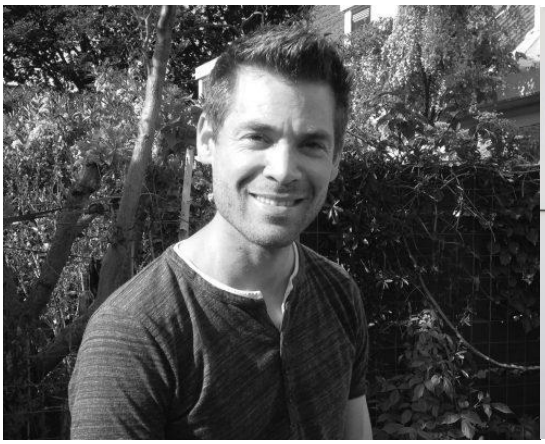

Paul Cremers, Saskia Hoogendoorn en Lieuwe-Martijn Wijnands

Impressies van geluidsgolven als inspiratie voor feestverlichting in het centrum van Hilversum

13) Wethoudersmanifestatie Grensverleggers

Het DAC verkent voorzichtig de mogelijkheden om zich ook als regionaal debatcentrum te gaan profileren. In dat kader stelde het DAC het ochtendprogramma samen in de landelijke wethoudersmanifestatie die Architectuur Lokaal elk jaar na de gemeenteraadsverkiezingen organiseert. Centraal stond het Dashboard Verstedelijk dat het **College van Rijksadviseurs** opstelde om een hogere mate van integraliteit te bereiken in de woningbouwprogramma's in de **Metropool Regio Amsterdam**. Wethouder **Jan Kastje** maakte deel uit van een panel waarin ook Daan Zandbelt (Rijksadviseur Verstedelijking), **Thijs Kroese** (wethouder Purmerend), **Marieke van Doornik** (wethouder Amsterdam), **Joke Geldhof** (gedeputeerde Noord-Holland), **Dick van Hal** (CEO Bouwinvest), **Bob van der Zande** (MRA) en **Paul Roncken** (adviseur ruimtelijke kwaliteit provincie Utrecht) zitting hadden. Centraal stond de vraag hoe binnen de verhoudingen van Rijk, provincie, regio en lokaal beleid de regionale woningbouwopgave is afgestemd op lokale ambities.

Aantal bezoekers: 50
Partners: Architectuur Lokaal, College van Rijksadviseurs, Metropoolregio Amsterdam

Rijksadviseur Daan Zandbelt licht het Dasboard Verstedelijking toe aan geïnteresseerd publiek

Links: Paul Roncken (provincie Utrecht), rechts: Marieke van Doornik (wethouder Amsterdam), Jan Kastje (wethouder Hilversum) en Daan Zandbelt (rijksadviseur)

Vlnr: Joke Geldhof (gedeputeerde Noord-Holland), Thijs Kroese (wethouder Purmerend) en Bob van der Zande (MRA)

14) Hartslag-Oost - Meerwaardekaart Spoorzone

Er gebeurt veel in de Geuzenbuurt, Kleine Driftbuurt en Electrobuurt. In een intensief traject met onder andere bewonersorganisaties stelt de gemeente Hilversum *een Gebiedsagenda* op. Op allerlei manieren wordt informatie over de wijk verzameld, maar het gaat zelden over emoties en ontmoetingen – de zachte waarden in de wijk. Terwijl ontwerpers juist veel informatie kunnen halen uit hoe bewoners de wijk concreet ervaren. Daarom maakte het DAC samen met de gemeente een enquête, die door zoveel mensen werd ingevuld dat deze representatief is.

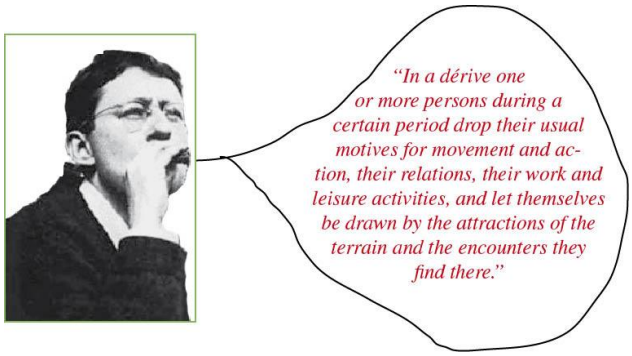

Met deze vragenlijst ging het Dudok Architectuur Centrum op zoek naar de emoties en herinneringen. Zo proberen we de 'hartslag' van het gebied te verbeelden. Hartslag-Oost wil bijdragen aan een gelijkwaardiger dialoog tussen burgers en gemeente. Burgerparticipatie staat nog in de kinderschoenen. In veel gemeenten is het een belangrijk thema, met name in het kader van de nieuwe Omgevingswet, maar de dialoog blijft meestal hoofdzakelijk beperkt tot een ruimtelijke legenda. Wij beogen alternatieve (meet)methodes aan te reiken ten behoeve van een integrale planvorming, door ook de zachte waarden in een gebied aan het licht te brengen. Dit vanuit de gedachte dat ruimtelijk welbevinden zich niet alleen manifesteert in baksteen, glas of stedenbouwkundige vlekken, maar ook via herinneringen of gewoon 'waar mensen zich prettig voelen'. Gegevens blijven anoniem. Het eindresultaat is gepresenteerd op 18 december 2018.

Het resultaat van de enquête wordt samen met studenten van de Hogeschool van Amsterdam en het XR lab van MBO College Hilversum verwerkt in een 'Meerwaardekaart': een nieuw te ontwikkelen instrument van het Dudok Architectuur Centrum. Meerwaardekaarten zijn kaarten die meer dan ruimtelijke waarden in kaart brengen. Zo bieden zij een instrument om geplande of gewenste ruimtelijke ontwikkelingen van een bredere, 'zachtere', context te voorzien – de hartslag van een gebied. Deze kaarten zijn gemaakt in nauwe samenwerking met direct belanghebbenden (zoals bewoners, wijkcentra, stakeholders), ontwerpers en mediamakers. Hartslag-Oost is een vervolg op *Aanspooring tot een ideale stad*. **Frank Roodbeen**, en twee van de drie vakjuryleden (**Lars Mosman** van DubbeL-L en **Charlotte ten Dijke** van TANGRAM Architekten) werkten ieder op hun eigen manier verder aan het betrekken van meer dan alleen ruimtelijke factoren in het plangebied. Dat tezamen heeft geleid tot dit nieuwe project.

Ruimtelijke ontwerpers laten zich inspireren door de enquête-resultaten die zijn verwerkt en vormgegeven in een tabletop ontworpen door XR Lab

Output studenten Hogeschool van Amsterdam: interactieve kaarten met persoonlijke routes door de wijk

Aantal deelnemers: circa 200
Partners: Frank Roodbeen, TANGRAM Architekten, Urban Opportunities, DubbeL-L, gemeente Hilversum, buurt- en wijkcentra, raadsleden, culturele en welzijnsinstellingen in de wijken, XR lab van MBO College Hilversum, Media Perspectives (Field Lab Data), stakeholders, Stadsfonds.

15) Tentoonstelling Palace Résidence over architect Robert Magnée

Bewoners van Palace Résidence namen het initiatief voor een tentoonstelling over hun gebouw en zijn ontwerper Robert Magnée. Zij benaderden het DAC voor advies en inhoudelijke ondersteuning. Bij de opening op 9 september in de hal van Palace Résidence hield **Irmgard van Koningsbruggen** een lezing over dit gebouw en zijn architect die het bureau van Dudok voortzette. Het betekende een opmaat voor nader onderzoek.

Aantal deelnemers: ca. 60 mensen aanwezig
Partners: bewoners Palais Residence, gemeente Hilversum

4) Educatieve projecten

Het Raadhuis wordt jaarlijks door honderden leerlingen van basisscholen bezocht. Het Dudok Architectuur Centrum heeft 2018 gebruikt om de contacten met alle basisscholen te hernieuwen. Het DAC kan immers meer bieden dan rondleidingen door het Raadhuis alleen. De resultaten daarvan worden in 2019 zichtbaar in de vorm van lesprogramma's op maat, masterclasses aan docenten en samenwerkingsprojecten met middelbare scholen. In 2018 is met diverse beroepsopleidingen samenwerking gezocht. Zo betrokken we de Hogeschool van Amsterdam en het XR Lab bij de Meerwaardekaart Spoorzone en droegen studenten van de HKU bij aan de Dag van de Architectuur.

Wethouder Floris Voorrink laat zich voorlichten door studenten van het XR-LAB tijdens de tweede Gebiedstafel Spoorzone op 6 december 2018

Dudok Architectuur Centrum

5) Overzicht van alle 62 partners in 2018

Albertus Perk
Architectuur Lokaal
Artifex
AT Scholen
Beeld en Geluid
Bewoners Palais Residence
Bewoners Spoorzone
Bibliotheek Hilversum
Ed en Bart van den Brink
Bond Heemschut
Centrum Hilversum
City Marketing
Collectie Hilversum
CDA
College van Rijksadviseurs
Arjen van der Cruijsen
Cultuurnetwerk Hilversum
D66
DubbeL-L
Dudok Festival
Dudok Wonen
Forces for Architecture (Benthem Crouwel & Jolan van der Wiel)
Fosfor Design
Frank Roodbeen
Gemeente Hilversum
GroenLinks
Gooise Volksuniversiteit
Hart voor Hilversum
Hilversum 1
Hilversum Pas Op
HKU
Hogeschool van Amsterdam master Digital Design
Kastanje Vastgoed
Leefbaar Hilversum
Liviu Paicu
Margriet Vermeulen
Martin Triebels
Media Perspectives (Field Lab Data)
Museum Hilversum
NIBE
Nynke Koster
MOOST
Pinetum
PvdA
Regio Gooi en Vechtstreek
Rietveld-Schröderhuis

Dudok Architectuur Centrum

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
Sandra Berends
SP
Stadsfonds
Streek Archief Gooi en Vechtstreek
TALPA
TU Delft
TU Eindhoven
Unbranded
Urban Opportunities
Voorhoeve
VVD
Wageningen University
XPEX
XR lab van MBO College Hilversum
Zonnestraal

6) Personele samenstelling organisatie en bestuur

Dudok Architectuur Centrum
Indira van ’t Klooster (directeur)
Philippine Mochel (operationeel manager)
Imke Ruigrok (curator Radical Futures)
Nina Svenson (freelance junior-curator)
Luuc Jonker (coördinatie Open Monumentendag)

Bestuursleden
Irmgard van Koningsbruggen (voorzitter)
Hans Groenhuijsen (penningmeester) – per 1 jan. 2019
Suzanne Mulder (secretaris) – tot 1 jan. 2019
Albert Vyge (penningmeester) – tot 1 jan. 2019
Dorien Froling (algemeen bestuurslid)
Luuc Jonker (algemeen bestuurslid sinds 1 december 2018)
Kim van Kampen (per 1 jan. 2019)

Gidsen (16)
Paula van Dijk
Deborah van den Herik
Tom Hoevenaars
Bert Huiden
Rici van Kasbergen
Gerard Kuijper
Marion Kruisbrink
Marian Leeflang
Iris London
Merlyn Middelweerd
Marga Niederer
Johan Niekerk

Dudok Architectuur Centrum

Joke Reichardt
Gerard Schulting
Norman Vervat
Marian Verweij

Publieksbegeleiders (10)
Corrie Adriaansen
Willem Jan Doff
Bert Huiden
Gerard Kuijper
Marian Leeflang
Judy van Lenteren
Angelique Middelhoff
To van den Muijsenberg
Martha Roes
Jessy Winkelman

Projectondersteuning
Berry van den Hoven
Meindert Tepper

7) Financiële verantwoording (zie bijlage)

In de jaarrekening is duidelijk zichtbaar welke ontwikkeling het DAC de afgelopen tijd heeft doorgemaakt. Na enkele jaren intensieve pioniersarbeid door (deels nog zittende) bestuursleden is de basis gelegd voor een professionaliseringsslag. Dat is op verschillende fronten zichtbaar geworden. Behalve met betrekking tot het hierboven beschreven inhoudelijke programma zijn ook financiën en administratie overgedragen van het bestuur naar de organisatie. De jaarrekening geeft een goed beeld van de activiteiten en de financiële positie van het DAC over het jaar 2018. De grote verschillen zijn ontstaan in met name de kosten van personeel (aanstellingen van twee werknemers), huur en beveiliging (per 2018 is een formele huurovereenkomst gesloten tussen DAC en gemeente, waarin ook beveiliging is opgenomen). Substantiële resp. onverwachte afwijkingen doen zich verder niet voor. Het bruto bedrijfsresultaat komt met een plus van 1% t.o.v. 2017 uit op € 229.702,- De kosten zijn, zoals genoemd, flink gestegen met 33% t.o.v. 2017 naar € 226.370,-. De kostenstijging van totaal € 55.000,- betreft voor € 45.000,- personeel-gerelateerde kosten. Het Eigen Vermogen dat in 2017 door een eenmalige subsidie van de gemeente was versterkt met € 50.000,-, is versterkt met € 7.000,- (zijnde het resultaat in de winst- en verlies rekening) door een toevoeging aan de continuïteitsreserve.